Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027

Eduskunnan perustuslakivaliokunta 14.10.2022

Lainsäädäntöneuvos Matleena Haapala, ympäristöministeriö

HE 129/2022 vp: taustaa

Hallitusohjelman tavoitteet asunnottomuuden poistamisesta

- Asumisneuvonnan saatavuuden parantamiseksi tehdään asumisneuvonnasta lakisääteistä ja osoitetaan siihen riittävät resurssit. Turvataan riittävä asumisneuvonta yhdessä kuntien kanssa. Asumisneuvontaa on oltava tarjolla asumismuodosta riippumatta.

Talousarvio 2022, eduskunnan lausuma

- Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syksyyn 2022 mennessä esityksen, jossa asumisneuvonta vakinaistetaan ja säädetään lakisääteiseksi toiminnaksi, ja muutos tulee voimaan vuonna 2023.

HE asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023−2027

- Edistetään asumisneuvontaa koskevia tavoitteita vaiheittain
- Esityksessä ei viranomaisen järjestämisvastuuta, vaan valtionavustukset asumisneuvonnan tuottamiseen, laajentamiseen ja kehittämiseen
- Asumisneuvontapalvelujen saatavuuden ja järjestämistapojen seuranta (ARA) ja toimivuusarvio (YM). Tietoa toimivuudesta myös omistusasukkaiden ja yksityisellä vuokralla asuvien kohdalla.

Oikeus sosiaaliturvaan ja asuntoon

Julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä (PL 19 § 4 mom)

- Esityksen mukainen tuki kohdistuisi asumisneuvontaan, jolla tuetaan asumisen omatoimista järjestämistä
- Samalla edistettäisiin Uudistetun Euroopan Sosiaalisen peruskirjan (ESC) mukaista oikeutta suojeluun köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä vastaan (30 artikla) sekä ehkäistäisiin asunnottomuutta (31 artikla)

Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu (PL 19 § 3 mom)

- Asumisneuvonnan myönteiset vaikutukset kohdistuvat myös neuvontaa saavan asukkaan perheeseen
- Samalla edistettäisiin ESC:n mukaista perhe-elämän taloudellista, oikeudellista ja sosiaalista suojelua (16 artikla)

Oikeutta suojeluun köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä vastaan tulee edistää kokonaisvaltaista koordinoitua lähestymistapaa noudattaen (ESC (Revised) 30 artikla)

- ARA:lla olisi lakisääteinen velvollisuus seurata asumisneuvonnan toteuttamista kunnissa
- ARA myös tarjoaisi kunnille mm. koordinoidun verkoston tietojen ja kokemusten vaihtoon sekä yhteistä koulutusta ja opasaineistoa

Yhdenvertaisuus ja syrjinnän kielto (PL 6 §)

Kunnan asukkaiden yhdenvertaisuus nykyistä paremmin huomioon valtionavustustoiminnassa

- Avustettavan asumisneuvonnan tulisi olla avointa kunnan asukkaille asumismuodosta riippumatta (3 § 3 mom)

Hallituksen esityksellä ei kuitenkaan taattaisi asumisneuvonnan saatavuutta kaikissa kunnissa

- Asumisneuvonnan tarve vaihtelee suuresti kunnittain > kunta ratkaisisi itsehallintonsa nojalla asumisneuvonnan järjestämisen ja valtionavustuksen hakemisen sen rahoittamiseen
- Kannustimen suuntaaminen > asumisneuvontaa sinne, missä tarvetta on

Asumisneuvonta on yhdenvertaisuutta edistävä palvelu

- Asiakkaat usein yhteiskunnallisesti tai asuntomarkkinoilla heikossa asemassa taloudellisesti tai muusta syystä
- Muu syy voi olla kuuluminen erityiseen asukasryhmään
- Esim. nuoret, maahanmuuttajat, ikääntyneet, päihde- tai mielenterveyskuntoutujat, vapautuvat vangit tarvitsevat asumisneuvontaa ja tarpeen mukaan räätälöitynä (positiivinen erityiskohtelu)
- Esityksen mukaan avustusta voitaisiin myöntää asumisneuvontapalvelun tuottamiseen ja kehittämiseen erityisten asukasryhmien tarpeisiin
- Myös järjestöjen palvelujen jatkuminen on tärkeää erityisten asukasryhmien kannalta

Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle (PL 124 §)

Asumisneuvonnassa ostopalvelun mahdollisuus on tärkeä ja tarkoituksenmukainen

- Osaamista on julkisen sektorin lisäksi kolmannella sektorilla ja yksityisellä sektorilla
- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä kunnista poistuu työvoimaa
- Hyviä käytäntöjä esim. Talousneuvolat ja Ohjaamot, joissa useita ammattilaisia

Onko kyseessä julkinen hallintotehtävä tosiasiallisena hallintotoimintana

- Esityksen mukaan neuvonta voisi sisältää asumiseen liittyvää talousneuvontaa, asumisen häiriöihin ja asunnon ylläpitoon liittyvää neuvontaa, muuta asumisen turvaamiseen liittyvää neuvontaa sekä asukkaan ohjaamista muiden palvelujen piiriin
- Ei sisältäisi asukkaan oikeuksiin, velvollisuuksiin ja etuihin liittyvän päätöksenteon tehtäviä
- Matalan kynnyksen rinnalla kulkeva palvelu, vrt. etsivä nuorisotyö

Esityksessä avustettavan asumisneuvonnan hankkimista ostopalveluna ei katsota julkisen hallintotehtävän antamiseksi muulle kuin viranomaiselle

- Asumisneuvontaa ei esitetä kuntien järjestämisvastuulla olevaksi lakisääteiseksi tehtäväksi, vrt. mm. oikeusapu ja edunvalvonta sekä talous- ja velkaneuvonta
- Asumisneuvonta ei sisällä asukkaan etuihin puuttumiseen liittyvää julkisen vallan käyttöä
- Sosiaalipalvelut irtautuvat hyvinvointialueiden tehtäviksi